

DOI [https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-26\(55\)-63-75](https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-26(55)-63-75)
УДК [001.814:373-051] :930

Боровик Андрій Олександрович,
здобувач вищої освіти рівня доктор філософії
кафедри економіки, підприємництва та менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0003-2674-6495>
osvita.lublin@gmail.com

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. У статті здійснено аналіз теоретичних аспектів досліджуваної проблеми, зокрема: уточнено сутність понять «компетентність», «дослідницька компетентність педагога», сформовано поняття «модель формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки». Уточнено, що дослідницька компетентність педагога це інтегральна характеристика особистості, що полягає на готовності і здатності самостійно засвоювати і отримувати нові знання у результаті перенесення смислового контексту діяльності від функціонального до перетворювального, базуючись на набутих знаннях, уміннях, навичках та власній професійній діяльності. Визначено, що модель формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки має включати чотири змістовних блоки: цільовий блок, змістовий блок, організаційно-технологічний блок, результативний блок. Серед основних компонентів дослідницької компетентності педагога ми виділяємо компонентами науково-дослідної діяльності можна визначити такі: вміння формулювати мету, завдання й гіпотезу дослідження (проектувальний компонент); вміння опрацьовувати джерельну базу за проблемою дослідження (інформаційний компонент); вміння визначати методи організації та проведення дослідження, вміння розробляти програму проведення експерименту (аналітичний компонент); вміння визначати практичну спрямованість дослідження (практичний компонент). Визначено педагогічними умовами формування дослідницької компетентності майбутніх вчителів історії у процесі фахової підготовки, зокрема:

забезпечення дослідницької спрямованості змісту дисциплін за освітньою програмою (далі – ОП) 014.03 «Середня освіта (Історія)»; занурення майбутніх вчителів історії в активну позанавчальну проектно-дослідницьку діяльність в межах реалізації вибіркової компоненти за ОП; усвідомлення майбутніми вчителями на рівні переконань значущості дослідницької компетентності для професійної діяльності.

Ключові слова: компетентність; дослідницька компетентність; фахова підготовка; учитель історії; модель; моделювання.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Нові соціально-економічні умови, інтеграція України в європейський освітній простір вимагають якісної перебудови підготовки фахівців.

Відповідно до вимог Професійного стандарту за професіями: «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти» сучасний педагог поряд із багатьма іншими професійно-комунікативними здібностями має володіти навичками, які спрямовані на професійний саморозвиток. Формування таких навичок передбачає сформованість умінь «застосовувати наукові методи пізнання, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати й тлумачити результати, створювати моделі та визначати їхню дієвість» [4]. Тобто одним із провідних у структурі підготовки майбутнього педагога в галузі середньої освіти має стати дослідний компонент, який є основою формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії.

Відповідно до окресленої проблеми нашого дослідження уточнимо сутність понять «компетентність», «дослідницька компетентності педагога», «модель» та визначимо поняття «модель формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку українських вчених «дослідницька компетентність вчителя» полягає в «спрямованості його зусиль на розвиток творчого мислення та залучення здобувачів освіти до науково-дослідної діяльності, наукового пошуку» (В. Грубінко, О. Дубініна, А. Степанюк, Г. Омеляненко, О. Рудакова та ін.). При написанні статі опрацьовано праці польських науковців, які розкривають особливості розвитку сучасного вчителя з урахуванням компетентнісного

підходу (P. Ziółkowski, W. Strykowski, S. Śliwa, K. Chałas, S. Dziekowski, W. Starnawski).

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою нашого дослідження передбачена розробка моделі формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

- здійснити аналіз теоретичних аспектів досліджуваної проблеми;
- уточнити поняття «апарат дослідження»;
- розробити модель формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

У рамках нашого дослідження вважаємо за доцільне вважаємо уточнити сутності понять «компетентність», «дослідницька компетентність педагога» та визначити дефініцію «модель формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки». Так, у науково-педагогічній літературі існує велика кількість визначення сутності поняття «компетентність». Зазначений феномен став предметом вивчення вітчизняних та закордонних дослідників, зокрема: Т. Бурлаєнко, О. Дубініна, Т. Сорочан, Г. Тимошко, З. Рябова, К. Халас, М. Магер, Дж. Равен та ін.

Відповідно до нормативно-правової бази, зауважимо, що у Законі України «Про вищу освіту» сутність поняття «компетентність» розглядається як «динамічна комбінація знань, умінь і навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, які визначають здатність успішно здійснювати професійну та освітню діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [3].

У «Національному освітньому глосарію: вища освіта» поняття «компетентність» трактують як «комбінацію знань, умінь, цінностей, інших професійних якостей, що описують результати навчання за освітньою програмою» [1].

З іншого погляду у дослідженнях комісії Ради Європи поняття «компетентність» визначається як «уміння, кваліфікації, уявлення, або опорні знання, які є ключовими у професійній діяльності і

використовуються у нових ситуаціях».

На наш погляд сутність поняття «компетентність» дозволяє застосовувати його визначення щодо здійсненої діяльності, кваліфікації, виду професійної підготовки та зводиться до суми знань, умінь і навичок, набутих в освітньому процесі, набору особистісних характеристик з наявністю певних особистісних якостей [5].

Відповідно до окресленої проблеми нашого дослідження уточнимо сутність поняття «дослідницької компетентності педагога».

На думку українських вчених «дослідницька компетентність вчителя» полягає у «спрямованості його зусиль на розвиток творчого мислення та залучення здобувачів освіти до науково-дослідної діяльності, наукового пошуку» (В. Грубінко, О. Дубініна, А. Степанюк, Г. Омеляненко, О. Рудакова та ін.).

Аналіз наукової літератури та практичного досвіду педагогів-практиків (Т. Сорочан, З. Рябової, О. Дубініної, Х. Халас та ін.) дозволяє узагальнити визначення сутності поняття «дослідницька компетентність», а саме: під дослідницькою компетентністю ми будемо розуміти інтегральну характеристику особистості, що полягає на готовності і здатності самостійно засвоювати і отримувати нові знання у результаті перенесення смислового контексту діяльності від функціонального до перетворювального, базуючись на набутих знаннях, уміннях, навичках та власній професійній діяльності.

З огляду на вище окреслене необхідними компонентами науково-дослідної діяльності можна визначити такі: вміння формулювати мету, завдання й гіпотезу дослідження (проектувальний компонент); вміння опрацьовувати джерельну базу за проблемою дослідження (інформаційний компонент); вміння визначати методи організації та проведення дослідження, вміння розробляти програму проведення експерименту (аналітичний компонент); вміння визначати практичну спрямованість дослідження (практичний компонент).

На нашу думку, дослідницька компетентність педагога – це траєкторія його індивідуального професійного розвитку, що відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією наукових досліджень та системного залучення здобувачів освіти до виконання науково-дослідницьких проектів у межах дисципліни.

Розкриваючи сутність поняття «модель» звернемося до тлумачного словника. Слово «модель» походить від латинського «modulus», що означає «міра», «взірець», «норма».

Модель – це матеріальний або уявлюваний аналог деякого об'єкта (предмета, явища або процесу), який зберігає суттєві риси об'єкта і здатний замінювати його під час вивчення, дослідження або відтворення.

Багатьма вченими (Г. Дмитренко, О. Ануфрієва, З. Рябова, О. Дубініна та ін.) підтверджено, що «процес створення моделі об'єкта називається моделюванням».

За областю дослідження науковці поділяють *моделі* на навчальні (засоби наочності, навчальні програми, тренажери); дослідні (зменшені чи збільшені копії об'єкта проектування); науково-технічні (пристрої, що створюються для дослідження явищ і процесів, – наприклад, системи); ігрові (воєнні, економічні, спортивні, ділові ігри, які застосовуються для виявлення реакції об'єкта на ту чи іншу ситуацію); імітаційні (для вивчення та оцінювання можливих наслідків певних дій; наприклад, перед тим, як ввести у вжиток новий лікарський препарат, здійснюють імітаційний експеримент – випробують препарат на мишах).

Що ж укладає модель формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки? Спробуємо визначити та побудувати дану модель.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для реалізації мети дослідження використано комплекс взаємопов'язаних методів, зокрема: аналіз наукової літератури, синтез, порівняння, узагальнення практичного досвіду формування дослідницької компетентності; термінологічний аналіз для визначення сутності й змісту ключових дефініцій дослідження; метод моделювання для побудови моделі формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESULTS OF THE RESEARCH

Як було зазначено вище, формування дослідницької компетентності майбутніх вчителів історії являє собою не хаотичний, а керований процес, результативність якого залежить від певних педагогічних умов, що застосовуються у фаховій підготовці майбутніх спеціалістів.

Під педагогічною умовою науковці розуміють зовнішню обставину, що істотно впливає на «...перебіг педагогічного процесу, тією чи іншою мірою свідомо сконструйованого педагогом, що передбачає досягнення певного результату» [4].

У межах нашого дослідження під педагогічними умовами формування

дослідницької компетентності майбутніх вчителів історії в процесі фахової підготовки будемо розуміти реалізацію таких положень в освітній діяльності закладу: забезпечення дослідницької спрямованості змісту дисциплін за освітньою програмою (далі – ОП) 014.03 «Середня освіта (Історія)»; занурення майбутніх вчителів історії в активну позанавчальну проектно-дослідницьку діяльність в межах реалізації вибіркової компоненти за ОП; усвідомлення майбутніми вчителями на рівні переконань значущості дослідницької компетентності для професійної діяльності.

Реалізація педагогічних умов можлива при підборі інструментарію, до якого входить низка засобів, методів і форм організації освітнього процесу в закладах вищої освіти (ЗВО). З цією метою нами було визначено структурні компоненти дослідницької компетентності на основі аналізу освітніх програм та практики їх реалізації у ЗВО.

З аналізу ОП за спеціальністю 014.03 «Середня освіта (Історія)» (освітній рівень бакалавр) у Київському національному університеті імені Т. Шевченка передбачено 240 кредитів ЄКТС з яких 180 кредитів ЄКТС відведено на обов'язкову підготовку та 60 кредитів ЄЕСТ складає блок вибірових дисциплін. В ОП визначено загальні і фахові компетентності, які спрямовані до досягнення програмних результатів (далі – ПРН), що повною мірою відбивають формування дослідницьких вмінь, зокрема: здійснювати власну дослідницьку діяльність та залучати учнів до її проведення.

Наприклад освітня компонента 5 (ОК 5) «Науковий образ світу» сприяє досягненню ПРН 20, 21 (ПРН 20. Пояснювати та аналізувати суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства. ПРН 21. Вміти використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатофакторний), а компонента з вибіркового блок (ВБ 1.10) «Організація науково-дослідної роботи учнів з історії» досягненню ПРН 3,4,8 (ПРН3. Знати та розуміти принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти. ПРН 4. Знати та розуміти особливості навчання різнорідних груп учнів, застосовувати диференціацію навчання, організовувати освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів. ПРН 8. Вміти організовувати та проводити навчальні заняття різних типів).

Таким чином, аналіз ОП дозволив визначити однією з проблем у формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії фрагментарне відображення окремих теоретичних аспектів дослідницької діяльності, яке формується шляхом викладання таких дисциплін: «Науковий

образ світу» та «Організація науково-дослідної роботи учнів з історії». З аналізу практичної складової підготовки майбутніх вчителів історії у даному ЗВО виникає потреба у більш ґрунтовній практичній підготовці здобувачів вищої освіти до активної, самостійної наукової діяльності. Також, зауважимо, що аналіз практичної підготовки майбутніх вчителів історії дає нам підстави стверджувати, що існує проблема цілісності та інтегрованості структурних компонентів дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії, що має якісно впливає на формування у здобувачів освіти досвіду застосування отриманих у ЗВО знань, умінь та навичок, як засобу вирішення професійних дослідницьких завдань.

Отже, аналіз ОП та практики їх реалізації у ЗВО дозволив нам визначити такі структурні компоненти формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, операційно-діяльнісний, рефлексивний.

Для побудови моделі формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки звернемося до компетентнісного підходу, який є органічним продовженням системного підходу. Важливим аспектом компетентнісного підходу є те, що він виступає у сучасному суспільстві основою підготовки конкурентоспроможних фахівців, затребуваних у швидкоплинних економічних умовах [3].

Компетентнісний підхід в освіті – орієнтація освіти на досягнення достатньо високого рівня знань, досвіду, обізнаності для здійснення діяльності та спілкування в різних галузях і сферах, може слугувати основою для перебудови освітнього процесу, подолання однобічно-предметної орієнтації освітнього процесу [6].

На думку О. Пометун, компетентнісний підхід в освіті – це спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток основних базових і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу має стати сформованість загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості [8]. О. Дубініна, професійну компетентність визначає як нормативну модель компетентності фахівця, відображаючи науково обґрунтований склад професійних знань, умінь і навичок [5].

Таким чином, модель формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки має включати чотири змістовних блоки: цільовий блок, змістовий блок, організаційно-технологічний блок, результативний блок (див. рис.).

Рис. Модель формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки

Цільовий блок відображає педагогічні підходи та принципи, які спрямовані на реалізацію окресленої мети. Змістовий блок включає змістову складову організації освітнього процесу, який спрямований на реалізацію ОП «Середня освіта (Історія)». Організаційно-технологічний блок вміщує педагогічні умови, які сприяють формуванню дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки та засоби, форми і методи їх реалізації. Результативний блок відображає компоненти, критерії та рівні сформованості дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки.

Комунікативний критерій характеризує сформованість вмінь професійного спілкування, знання англійської мови та мови суміжних країн на достатньому рівні, що забезпечує якісне виконання наукових досліджень під час навчання. Крім того, комунікативний критерій дозволяє сформулювати здатність до особистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність). Розвиток та формування особистості за цим критерієм відбувається під час вивчення дисциплін: «Англійська мова (загальний курс)», «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Соціально-політичні студії», «Педагогічна майстерність вчителя».

Наступний критерій – особисті психологічні якості визначають систему внутрішніх здібностей майбутніх вчителів історії та здатність у них їх реалізовувати. Цей критерій характеризує мотиваційно-ціннісний компонент. У змісті цього критерію ми виокремлюємо низку елементів, а саме: професійна спрямованість; наявність стійкого дослідницького інтересу, прояву провідних мотивів пізнавальної діяльності та систем ціннісних орієнтацій.

Третій критерій – комунікативно-дискурсивні навички стосуються вміння застосовувати здобуті знання на практиці. Цей критерій характеризує операційно-діяльнісний компонент і формує готовність майбутнього вчителя застосовувати засвоєні знання, уміння та навички у своїй практичній діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Узагальнюючи вище сказане можемо зробити висновки про те, що моделювання процесу формування дослідницької компетентності відповідно до концепцій системного та компетентнісного підходів забезпечить позитивну динаміку рівнів сформованості дослідницької

компетентності майбутніх вчителів історії.

Перспективи подальших досліджень. Подальше дослідження має стати науковий пошук, який спрямовано на визначення ефективності розробленої моделі та педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш та ін., *Національний освітній глосарій: вища освіта*; Д. В. Табачника і В. Г. Кременя, Ред. Київ, Україна: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.studmed.ru/babin-avt-uklad-nac-onalnyi-osv-tn-y-glosar-y-vischa-osv-ta_69a3de76aac.html Дата звернення: Жовт. 01, 2023. ISBN 978-966-2432-08-4
- [2] А. Боровик, О. Дубініна, «Формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя історії у процесі фахової підготовки», *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*, вип. 24(53), с. 10–23, 2023. [Електронний ресурс]. Доступно: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/24_53_2023/pedagogy/Bulletin_24_53_Pedagogika_Borovyk_Dubinina.pdf Дата звернення: Жовт. 01, 2023.
- [3] Верховна Рада України. (2014, Лип. 01). *Закон № 1556-VII «Про вищу освіту». Зі змінами та доповненнями.* [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- [4] М. С. Головань, «Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки», *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 5(23), с. 196–205, 2012.
- [5] О. Дубініна, «Формування професійної компетентності майбутніх автослюсарів у центрах професійно-технічної освіти», автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук, ДВНЗ «Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2013.
- [6] А. Р. Мосейчук, «Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фельдшерів у процесі вивчення біологічних дисциплін», *Медицина освіти*, № 1, с. 96–102, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2017_1_24 Дата звернення: Жовт. 01, 2023.

- [7] Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. ((2020, Груд. 23). Наказ № 2736 «Про затвердження професійного стандарту "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти», "Вчитель з початкової освіти"». [Електронний ресурс].
Доступно: https://osvita.ua/doc/files/news/787/78704/Nakaz_2736_3.pdf Дата звернення: Жовт. 01, 2023.
- [8] С. О. Сисоєва, *Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи*. Київ, Україна : ТОВ «Вид. підпр-во «ЕДЕЛЬ-ВЕЙС», 2016.

THE MODEL OF FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER OF HISTORY IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Andriy Borovyk,

recipient of higher education at the
Doctor of Philosophy level of the
Department of Economics, Entrepreneurship and Management
Educational and Scientific Institute of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management»
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0003-2674-6495>
osvita.lublin@gmail.com

Abstract. The article analyzed the theoretical aspects of the researched problem, in particular: clarified the essence of the concepts "competence", "research competence of a teacher", formed the concept "model of the formation of research competence of a future history teacher in the process of professional training". It is clarified that the research competence of the teacher is an integral characteristic of the individual, which consists in the readiness and ability to independently assimilate and obtain new knowledge as a result of transferring the semantic context of activity from functional to transformative, based on acquired knowledge, abilities, skills and own professional activity. It was determined that the model for the formation of the research competence of the future history teacher in the process of professional training should include four meaningful blocks: the target block, the content block, the organizational and technological block, the result block. Among the main components of a teacher's research competence, we distinguish the following as components of research activity: the ability to formulate the goal, task and hypothesis of research (design component); the

ability to develop a source base based on the research problem (informational component); the ability to determine the methods of organization and conduct of research, the ability to develop an experiment program (analytical component); the ability to determine the practical focus of research (practical component). Pedagogical conditions for the formation of the research competence of future history teachers in the process of professional training are defined, in particular: ensuring the research orientation of the content of disciplines according to the educational program (hereinafter – OP) 014.03 "Secondary education (History)"; immersion of future history teachers in active extracurricular project-research activities within the scope of implementation of the selective component under the OP; awareness by future teachers at the level of beliefs of the importance of research competence for professional activity.

Key words: competence; research competence; professional training; history teacher; model; modeling.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] I. I. Babyn, Ya. Ya. Boliubash, A. A. Harmash ta in., Natsionalnyi osvittii hlosarii: vyshcha osvita; D. V. Tabachnyka i V. H. Kremenia, Red. Kyiv, Ukraina: TOV «Vydavnychiy dim «Pleiady», 2011. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.studmed.ru/babin-avt-uklad-nac-onalnyi-osv-tn-y-glosar-y-vischa-osv-ta-69a3de76aac.html> Data zvernennia: Zhovt. 01, 2023. ISBN 978–966–2432–08–4
- [2] A. Borovyk, O. Dubinina, «Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia istorii u protsesi fakhovoi pidhotovky», Visnyk pisliadyplomnoi osvity. Seriiia «Pedahohichni nauky», vyp. 24(53), s. 10–23, 2023. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/24_53_2023/pedagogiy/Bulletin_24_53_Pedagogika_Borovyk_Dubinina.pdf Data zvernennia: Zhovt. 01, 2023.
- [3] Verkhovna Rada Ukrainy. (2014, Lyp. 01). Zakon № 1556-VII «Pro vyshchu osvitu». Zi zminamy ta dopovnenniamy. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- [4] M. S. Holovan, «Model formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv u protsesi profesiinoi pidhotovky», Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohi, № 5(23), s. 196–205, 2012.
- [5] O. Dubinina, «Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh avtosliusariv u tsestrakh profesiino-tekhnichnoi osvity», avtoref. dys. na

- zdobuttia nauk. stupenia kand. nauk, DVNZ «Pereiaslav-Khmelnys. derzh. ped. un-t im. Hryhoriia Skovorody». Pereiaslav-Khmelnyskyi, 2013.
- [6] A. R. Moseichuk, «Model formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh feldsheriv u protsesi vyvchennia biolohichnykh dystsyplin», Medychna osvita, № 1, s. 96–102, 2017. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2017_1_24 Data zvernennia: Zhovt. 01, 2023.
- [7] Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. ((2020, Hrud. 23). Nakaz № 2736 «Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu "Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», "Vchytel z pochatkovoï osvity"». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://osvita.ua/doc/files/news/787/78704/Nakaz_2736_3.pdf Data zvernennia: Zhovt. 01, 2023.
- [8] S. O. Sysoieva, Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti vykladachiv vyshchoi shkoly. Kyiv, Ukraina : TOV «Vyd. pidpr-vo «EDEL-VEIS», 2016.

*Стаття надійшла до редакції
20 листопада 2023 року*